

УДК 351.74(479.22+474)

**ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ:
ПРІОРИТЕТИ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ ГРУЗІЇ ТА КРАЇН БАЛТІЇ)**

**POLICE AS AN IMPLEMENTATION OF THE LAW ENFORCEMENT FUNCTIONS
OF THE STATE: THE PRIORITY AREAS OF LAW ENFORCEMENT
(FOR EXAMPLE, GEORGIA AND THE BALTIC STATES)**

Чумак В.В.,

*кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Досліджено пріоритетні напрямки правоохоронної діяльності країн Балтії та Грузії. Проаналізовано нормативно-правові акти, які регулюють діяльність поліцію країн Балтії та Грузії. Розроблено шляхи удосконалення чинного законодавства України щодо діяльності правоохоронних органів.

Ключові слова: пріоритетні напрямки, поліція, діяльність, країни Балтії, Грузія.

Исследованы приоритетные направления правоохранительной деятельности стран Балтии и Грузии. Проанализированы нормативно-правовые акты, регулирующие деятельность полиции стран Балтии и Грузии. Разработаны пути совершенствования действующего законодательства Украины относительно деятельности правоохранительных органов.

Ключевые слова: приоритетные направления, полиция, деятельность, страны Балтии, Грузия.

Investigated priorities of law enforcement Baltic States and Georgia. Analyzes regulations that govern police activities of the Baltic States and Georgia. Ways of improving the current legislation of Ukraine on law enforcement.

Key words: priorities, police, activity, the Baltic States, Georgia.

Постановка проблеми. За результатами опитувань населення, що у різний час провели соціологічні центри та служби, рівень довіри населення до правоохоронних органів, зокрема й до органів внутрішніх справ, протягом тривалого часу залишається низьким. Сформована ситуація обумовлена тим, що реально ні окремо взята особистість, ні суспільство в цілому не відчувають себе тими суб'єктами, на захист інтересів яких повною мірою спрямована діяльність сил правопорядку.

Повернення взаємної довіри між органами внутрішніх справ і населенням є одним з найголовніших та першочергових завдань держави. Адже міліція традиційно була і залишається силовим відомством, до того ж найбільш часто, якщо не сказати постійно, взаємодіє з населенням. Тому сьогодні в рамках реформи має робитися акцент саме на формуванні партнерської моделі взаємовідносин між суспільством і міліцією, а отже, необхідно продумати та запровадити у новому законі ряд розділів, які детально регламентуватимуть ці відносини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти зазначеної проблематики досліджували у своїх працях науковці, такі як П. Астапенко, В. Безчастний, О. Бандурка, К. Бельський, С. Гусаров, А. Губанов, С. Дербичева, О. Лачіна, Б. Молчанова, О. Негодченко, І. Опришко, В. Січкарь, М. Смирнов, О. Шумілов та ін. Але незважаючи на пильну увагу до цього питання, у юридичній поліцействі на сьогодні немає єдиного бачення щодо пріоритетних напрямків діяльності міліції як суб'єкта реалізації правоохоронної функції держави, тому проблема потребує подальшої розробки.

Метою статті є виявлення досвіду поліції країн Балтії і Грузії стосовно пріоритетних напрямків діяльності міліції як суб'єкта реалізації правоохоронної функції держави, що включає аналіз основних функцій правоохоронних органів, розробку пропозицій організаційно-правового характеру задля підвищення ефективності правоохоронної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Правову основу діяльності **поліції Грузії** становлять Конституція Грузії [1], загальновизнані принципи і норми міжнародного права, міжнародні договори Грузії, зокрема новоприйнятий Закон Грузії «Про етику поліції».

Також поліція Грузії у своїй діяльності керується законами суб'єктів Грузії з питань охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки.

Так, відповідно до ст. 16 закону Грузії «Про поліцію» [2] основною функцією поліції є запобігання загрози з метою забезпечення громадської безпеки та правопорядку.

Основними, тобто пріоритетними, напрямками діяльності поліції Грузії є:

- а) захист прав і свобод людини;
- б) захист майна фізичних і юридичних осіб від протиправного посягання;
- в) прийняття превентивних заходів з метою запобігання і припинення злочинів та інших правопорушень;
- г) виявлення злочинів та інших правопорушень і відповідне правове реагування на підставі повнова-

жень, наданих Кримінально-процесуальним кодексом Грузії, Кодексом Грузії про адміністративні правопорушення та іншими нормативними актами [3];

д) дотримання та контроль за правовим режимом Державного кордону Грузії і морського простору Грузії;

е) аналіз злочинів та інших правопорушень, очікуваних загроз, ризиків і викликів, а також розробка стратегії боротьби зі злочинністю;

ж) здійснення дозвільної, ліцензійної та реєстраційної діяльності;

з) гарантування безпеки дорожнього руху;

і) дотримання безпеки учасників кримінального процесу;

к) боротьба з нелегальною міграцією, превенція, припинення нелегальної міграції та забезпечення виконання інших вимог, передбачених законодавством Грузії;

л) здійснення пошуково-рятувальних робіт;

м) під час воєнного чи надзвичайного стану здійснення повноважень, наданих законодавством Грузії;

н) реагування на надзвичайні ситуації [2, ст. 16].

Що стосується завдань **литовської поліції**, то вони такі ж, як і у українських міліціонерів, – охорона громадського порядку та безпеки, захист прав людини, боротьба зі злочинністю та правопорушеннями, надання екстреної допомоги і підтримки громадянам в небезпечних ситуаціях.

На сьогодні в Литовській Республіці основними документами, що регулюють діяльність поліції, є Закон «Про поліцейську діяльність» 2000 р. [4] Водночас досі діють деякі норми Закону «Про поліцію» 1990 р. [5].

У ст. 4 закону Литовської Республіки «Про поліцію» зазначено, що поліція відповідно до законів та інших нормативних правових актів неупереджено захищає всіх людей на території Литовської Республіки, незалежно від їх національності, раси, статі, мови, походження, соціального статусу, релігії, переконань і думок [5, ст. 4].

Робота литовської поліції ґрунтується на принципах демократії, поваги прав людини, гуманізму, суспільної моралі, законності, гласності діяльності, а також застосування сили тільки тоді, коли це необхідно.

Працівники поліції не беруть участь у політичній діяльності. Поліцейські не можуть бути членами політичних партій та політичних організацій.

У ст. 5 Закону Литовської Республіки «Про поліцію» зазначено, що пріоритетним напрямком поліцейської діяльності є:

1) захист прав і свобод людини;

2) гарантування громадського порядку та громадської безпеки;

3) надзвичайна допомога особам, коли це необхідно, у разі фізичної або психічної безпорадності, а також потерпілим від злочинних діянь та інших правопорушень, стихійних лих або інших аналогічних чинників;

4) запобігання кримінальним злочинам та іншим правопорушенням;

5) виявлення і розслідування кримінальних злочинів та інших правопорушень;

6) контроль безпеки дорожнього руху [5, ст. 5].

Основними документами, що регулюють на сьогодні функціонування **латвійської поліції**, є Закон «Про поліцію» (1991 р.), «Про поліцейську діяльність» (2000 р.), «Про систему державного управління», а також Кодекс етики національної поліції [6].

У законодавчих актах зазначено, що дії поліції мають бути чітко організованими, прозорими. На першому місці мають бути законність, гуманізм, права людини, соціальне правосуддя. Працівники правоохоронних органів здійснюють свою діяльність, покладаючись насамперед на допомогу суспільства.

Відповідно до Закону Латвійської Республіки «Про поліцію» поліція повинна захистити права і законні інтереси людей незалежно від їх громадянства, соціального, економічного та іншого статусу, раси і національності, роду й віку, освіти та мови, ставлення до релігії, політики тощо.

Поліція своїми діями має гарантувати дотримання прав і свобод людей. Обмеження таких прав і свобод має дозволятися тільки на основі закону і відповідно до процедур, запропонованих законом [7].

У ст. 3 Закону Латвійської Республіки «Про поліцію» визначено такі поліцейські завдання:

- гарантування індивідуальної та громадської безпеки;
- запобігання кримінальним злочинам та іншим правопорушенням;
- розкриття злочину, розшук осіб, які вчинили кримінальні злочини;
- передбачені законом заходи з надання допомоги установам, приватним особам та асоціаціям захисту прав і законних зобов'язань щодо їх роботи;
- у межах своєї компетенції для виконання адміністративної та кримінальної відповідальності.

Забороняється залучати поліцію виконувати інші, ніж ті, що передбачені в латвійському законодавстві завдання. Ніхто, крім установ та посадових осіб, які безпосередньо уповноважені законом, не має права втручатися в діяльність поліції, коли вона виконує свої обов'язки [7, ст. 3].

Поліцейською установою Естонії є Департамент поліції і прикордонної охорони. Всі службовці є співробітниками поліції, незалежно від точної назви їх посади, наприклад, ними можуть бути прикордонники, дорожні поліцейські, слідчі або пілоти.

У ст. 1 Закону Естонії «Про поліцію та прикордонну охорону» зазначено, що поліція – це орган виконавчої влади, який належить Міністерству внутрішніх справ, основним завданням якого є охорона громадського порядку, управління кордоном, пошуково-рятувальні роботи, питання громадянства та міграції, а також запобігання злочинам та розслідування кримінальних справ.

Ці завдання розподілені на чотири сфери: прикордонна охорона, охорона порядку, робота кримінальної поліції та сфера громадянства й міграції. Первинним контактом за місцем проживання людей є підрозділи чотирьох регіональних префектур, не-

залежно від того, це констебльський пункт, кордон або пункт обслуговування бюро громадянства та міграції.

При злитті установ з метою гарантування внутрішньої безпеки під єдине керівництво були об'єднані всі ресурси: люди, досвід, майнові кошти. Так сфера внутрішньої безпеки розвивається як єдине ціле, наявні ресурси використовуються ефективніше.

Заради внутрішньої безпеки Естонії в Департаменті поліції і прикордонної працює понад 5 тис. осіб. Це найбільша державна установа Естонії.

Пріоритетні завдання поліції Естонії закріплено у ст. 3 Закону «Про поліцію та прикордонну охорону»:

- охорона громадського порядку;
- профілактика правопорушень;
- видача документів щодо громадянства та міграції;
- пошук і рятування на морі;
- управління прикордонною зоною;
- обробка злочинів і виконання покарань відповідно до закону і порядку;
- захист осіб та охорона об'єктів [8, ст. 4].

Висновки. Отже, проаналізувавши нормативно-правові акти країн Балтії та Грузії, варто наголосити на тому, що успіх діяльності поліції країн Балтії та Грузії надихнув багато країн пострадянського простору, які визнали необхідність модернізації своїх правоохоронних систем.

Досвід діяльності поліції країн Балтії та Грузії західні та українські експерти оцінюють як найбільш передовий серед країн пострадянського простору і заслуговує на увагу з метою вдосконалення діяльності та подальшого розвитку системи органів внутрішніх органів України.

Тож з метою удосконалення діяльності міліції України необхідно здійснити такі кроки:

1. По-перше, з урахуванням досвіду зарубіжних країн треба створити нове обличчя української міліції, виховувати працівників органів внутрішніх справ європейського рівня, здатних гідно відповідати на загрози нашого часу.

2. По-друге, запроваджувати в оперативно-службову діяльність найкращі взірці вітчизняного та зарубіжного досвіду, всебічно сприяти поглибленню міжнародного співробітництва в правоохоронній сфері.

3. По-третє, тісно взаємодіяти з правоохоронними та іншими державними органами, органами місцевого самоврядування щодо протидії злочинним проявам в суспільстві.

4. По-четверте, широко інформувати громадськість і засоби масової інформації про діяльність міліції, активно залучати громадян та громадські об'єднання до профілактики правопорушень, всебічно сприяти журналістам у виконанні їх місії об'єктивного висвітлення подій.

Основними цінностями, якими мають керуватися працівники органів внутрішніх справ, повинні бути надійність, відкритість, партнерство, орієнтованість на людину, безпека, професіоналізм, чесність і людяність.

Але ми вважаємо, що недостатньо закріпити всі необхідні положення на законодавчому рівні. Треба акцентувати увагу не тільки на організаційно-структурних елементах – необхідно вести кропітку внутрішню роботу. Адже успішна діяльність правоохоронної системи можлива тільки за умови, що новий поліцейський буде постійно працювати над собою, підвищувати свій професійний і культурний рівні, розширювати світогляд. Треба формувати повагу до працівника міліції всіма засобами – від рівня спілкування з громадянами, чесності, відвертості й професійних навичок до охайного зовнішнього вигляду.

Підготовка кадрів для органів внутрішніх справ має базуватися на таких пріоритетних напрямках як виховання нового покоління правоохоронців у національно-патріотичному дусі; постійне вдосконалення іноземної мови; розуміння ІТ-технологій та їх використання на практиці; здоровий спосіб життя.

Тільки високий культурний та професійний рівні особового складу забезпечать стабільний правопорядок, захист прав і свобод людини і громадянина України, інтересів суспільства і держави, чесно й віддано служитиме Вітчизні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://translate.googleusercontent.com/translate_c?depth=1&hl=ru&rurl=translate.google.com.ua&sl=ka&tl=uk&u=http://police.ge/files/pdf/sakanonmdeblo%2520baza/1.Constitution.pdf&usg=ALkJrhxMedwHMA0i507LpmacCCTuRainw.
2. Поліція: Закон Грузії від 15.01.2010 р. № 2529 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf>.
3. Кримінальний кодекс Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://police.ge/files/pdf/sakanonmdeblo%20baza/24.sisxlis_samartali.pdf.
4. Police Department webpage. [online] Available at: <<http://www.policija.lt/index.php?id=21227>>.
5. Lietuvos Respublikos Policijos Veiklos įstatymas 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048 Vilnius: Закон Литовської Республіки від 17.10.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=435630.
6. Нормативні акти поліції Латвії [Електронний ресурс] // Valsts policija. – Режим доступу: <http://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&sl=lv&u=http://www.vp.gov.lv/&prev=search>.
7. Par policiju Latvijas Republikas likums Izdevējs: Augstākā Padome Veids: likums Pieņemts: Закон Латвійської Республіки від 04.06.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://likumi.lv/doc.php?id=67957>.
8. Politsei ja piirivalve seadus: redaktsiooni jõustumise kp: Закон Естонської Республіки від 29.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032015005>.